

Ovllá Biera stuorra, čáppa, rukstes rubiidna

(Sátnelistu lea loahpas)

Sáhka muitala ahte hui áigá dolin elii muhtin almmái gean gohčodedje Ovllá Bieran. Sus lei stuorra, divrras rukstes rubiidna maid son álohii fievrridii mielde go lei jođus olgoriikkas. Su mielas dat lei nu čáppat ahte son oaččui rávddi dan giddet muhtin čeabetbáddái vai son sáhtii dan čeahpáhii henget ja činadit ja čájehallat dan buohkaide álo. Juohke báikkis hálle Ovllá Biera birra geas lei dakkár stuorra, čáppa, divrras rubiidna, na, ja su vel stuorát čoavjji birra.

Manjá go Ovllá Biera jámii, de árbbo-laččat ges činadedje dainna čáppa rubiinnan. Oktii jagi 1601 galggai okta su árbbolaččain, Ásllat Erkke Márget Bossekop-márkaniidda. Bossekohppa lea Álttás, ja doppe lávejedje dan áigge muhtimin márkanat gos olbmot deaivvadedje ja gávppašedje náhkiiguin, dujiiguin ja borramušaiiguin. Son áiggui gávppašit iežas dujiiguin doppe. Son njurggohalai go suhkali ruovttus ja guovllastii dávjá badjel riippu mo dat rukstes, divrras rubiidna speadjalasttii vuodjagoalki vuonas. Son oinnii gátti. Muhto, fáhkka idii stuorra borjjasfanas su báldii ja muhtin guhkes, gievrras giehta rábádii su čeabetčina ja borjjastii olles leavttuin viidáset ja jávkkai.

Čájehuvvui ahte dat lei dovddus Dáđve-skealbma, son geas buohkat balle danne go son lei balddonas rievvár gii lávii rievvidit ja givssidit buohkaid, gii lei suoládan rubiinna. Dan áigge johte rievvárat ja skealmmat mearaid ja ábiid alde ja suoládedje buot man guovdu bohte ja huikkasin ja čeargumin balde olbmuid.

Ásllat Erkke Márget nu suhtai ahte son jorggihii suhkanfatnasa ja sugai ruoktut nu johtilit ahte čáhci vel borggistii. Doppe son huksestii alces stuorra borjjasfatnasa ja bovdi buohkaid Skávževuomis, Alitvákkis, Jorbasullos, Juovvanjárggas ja buot eará báikkiin das lahka čuovvulit su ja veahkehit su doarridit Skealbma-Dáđve vai fidne dan divrras, čáppa rubiinna fas ruovttoluotta. Sii ledje hui mánggas ja gávvilat ja nagodedje vuollástit Skealbma-Dáđve ja su skihpáriid. Sii gávdne rubiinna, ollu herskuid ja hoahpus šattai su ruhtagiisá vel fárrui.

Ruoktot jođidettiin lei liegga ja čáppa beaivvadat ja goalki, ja sii herskostalle čeksiiguin ja bruvssaiguin maid maiddái ledje rábádan mielde Skealbma-Dáđves. «Ah, gal eallin lea buorre», sii čurvo ja dánso. Dan áigge ii lean dábálaš girjjiid lohkat ja filmmaid geahččat, ja danne sii eai diehtán ahte go nie dadjá, de dábálaččat jorggiha lihku ja mannagohtá funet.

Fuomáš: Jos áiggobehtet logadettiin dramatiseret muitalusa, de dárbbšehket:

- guokte oahpaheaddji
- rukstes rubiinna mas lea čeabetbáddi
- čeksiid (kjeks)
- bruvssa ja
- unna giissáža/stobe mas leat «golleruđat» (šukuláderuđat maid sáhtta juohkit vuoitun manjá).

Bossugodii čavga riđđu ja fargga šattai olles stoarbma vuonas. Álttávuona borjjastettiin vuojui Ásllat Erkke Márggeha borjjasfanas ja buohkat fertejedje vuodjat dan moadde kilomehtera gáddái. Muhto dat ii daga maidege, jurddašii Ásllat Erkke Márgget. Son lei goit gádjun dan rukses, čappa rubiinna ja vel ruhtalána fidnen. Son nahkehii rubiinna giisái ja dohppii giissá giedavuollái go njuikii merrii. Muhto ii muitán ahte son ii liikon oažžut čázi njunnái. Son fertii ovttain giedain vuodjat ja nuppiin giedain doallat njunneráiggiid ovddas. Dat mearkkašii ahte son fertii giissá luoitit. Giisá vuojui vuona čiekŋalassii ja jávkai dohko seavdnjadassii.

Juohke jagi das rájes finai son buokčaleamen seammá báikkis gos giisá vuojui, (sus dieđusge lei njunneklípa), muhto ii goasse ollán nu čiekŋalassii ahte oinnii dan go doppe čiekŋalassas lea nu mearehis seavdnjat, ja doppe han ii sáhte riššasákki cahkkehit ja dáinna čuovgat. Ii lean ávki, vaikke mo son buokčalii ja vikkai, de ii goasse šat fidnen giissá. Loahpas son vuollánii. Giisá orui mearabodnis guhkit vel go 400 jagi. Nu guhkká ahte olbmot jáhkkigohte ja jurddašedje ahte dát lea beare máinnas, ja eai duođat. Máinnas gohčoduvvui namain Ovlá Biera láhppon rubiidna, vaikke dat lei Márgget gii lei dan maŋimuš eaiggáduššan ja gii láhpii dan. Buohkat Áltá-guovllus dovde dan máidnasa ja mitaladde dan dávjá mánáide dollagáttis.

Muhto de, moadde jagi dassá, guokte buokčaleaddji gávdne Álttávuonas ovtta giissá mii lei ruston ja gokčon sádduiguin ja mearrašattuiguin. Soai hirpmástuvaiga go rabaiga dan. Doppe ledje golleruđat ja okta stuorra, čappa, rukses rubiidna. Áviissa, TV ja buot olbmot háliidedje geahččat ja govvet giissá ja gullat dan birra mo dat gávdnui, ja gii dan gávnnai, ja goas.

Sátnejođiheaddji mearridii ahte dán divrras ruhtagiissá ja rubiinna galgá bidjat čájáhussan Áltá girjerádjosis. Son álmuhii ja lágidii rahpama ja bijai silkebátti čájáhusa birra. Ollu olbmot iešguđet agis ledje čomistan geahččat čájáhusa rahpama ja rubiinna.

Dan ii lean lohpi rasttildit, muhto árvit maid, fáhkka lei rubiidna fas jávkan. Muhtin lei snáhppilit livkkihán silkebátti siskkobeallai ja dohppen dan. Sátnejođiheaddji ringii dastán politiijaide ja sii bohte seammás dasa, danne go sii maid ledje ráiddus vuordimin rahpama.

Sii dutkagohte ášši ja gávdne logis váruhuvvon áššis. Sii ledje áibbas sihkkarat ahte okta sis lei váldán rubiinna, muhto eai sáhtán iskat olbmuid lupmaid ja veaskkuid go eai lean duođastusat. Soaitá don sáhtát veahkehit politiijaide gávnnahit gii lea suoládan rubiinna?

Sátnelistu

álmuhit – kunngjøre, offentliggjøre

árbbolaš – árving

borjjasfanas – seilbåt

buokčalit – dykke

čájáhus – utstilling

čavga riđđu – sterk kuling

čeargut – rope, skråle høylytt med sint stemme

čomistit – samle seg, møtes

doarredit – fange, gå etter, få has på

gádjut – redde, greid å få tilbake

gávvil – lur

giisá – kiste

lágidit – arrangere

livkkihít – smyge seg

ráidu – kø

rávdi – smed

riipu – båtri

rubiidna – rubin, rød, verdifull edelsten

snáhppil – rask

váruhuvvon – mistenkt

vuodjagoalki – blikkstilte

vuollástit – nedkjempe

Dása gullá «Váruhuvvon olbmot» – listu ja «beassáš-manit» maid oahppit galget lohkat ja daid dieđuid mielde árvvoštallat gii loahpas báhcá ja lea váruhuvvon.

Heidi G. Einarsen lea jorgalan ja heivehan Per Mørk krim-mitalusa mii orru Skrivesenteret neahttasiiduin. Dahkkon ovttasráđii: